

ОБЛАСНИЙ ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНИЙ ЦЕНТР КУЛЬТУРИ

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ РІЗНИХ ВІКОВИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

Методичні рекомендації

м. Ужгород, 2015 рік

Укладач:

Веклюк Л.В. – завідувач відділом Обласного організаційно-методичного центру культури

Рецензенти:

Дрогальчук Г.В. – директор Обласного організаційно-методичного центру культури

Мендель С.В. – головний спеціаліст управління культури облдержадміністрації

Ухач Л.І. – викладач-методист Ужгородського коледжу культури і мистецтв

Попдякунік О. О. – заступник директора обласного організаційно-методичного центру культури

Шип О.І. – старший викладач, голова циклової комісії режисерських дисциплін Ужгородського коледжу культури і мистецтв

Актуальність обраної теми на нинішній день є очевидною. Вона спрямована на підвищення рівня роботи клубних працівників із різними категоріями людей: дітьми, підлітками, молоддю, людей похилого віку та із обмеженими фізичними та психологічними можливостями, використання ними різних форм і методів, у тому числі й інноваційних, у сучасних умовах. У процесі розроблення методичних рекомендацій використана науково-педагогічна й методична література, перелік якої наведено в рубриці «Рекомендована література».

Розв'язання поставлених у методичних матеріалах цілей і завдань може призвести до появи принципово нових теоретичних підходів або нових зразків практики.

Розглянуто і схвалено
на засіданні методичної ради
Обласного організаційно-методичного
центру культури

Протокол № __ від _____ р.
Голова засідання методичної ради
_____ Г.В.Дрогальчук

ЗМІСТ

1. Організація дозвіллевої роботи з дітьми.
2. Організація молодіжного дозвілля.
3. Особливості сімейного дозвілля.
4. Організація відпочинку людей похилого віку.
5. Робота з людьми із обмеженими фізичними та психологічними можливостями.

ВСТУП

Організація дозвілля – одне з важливіших напрямків клубної роботи, що включає в себе проведення культурно-мистецьких масових заходів, створення любительських об'єднань, аматорських колективів за жанрами для населення різних вікових категорій. Важливий принцип виховання у клубному закладі — це розвиток індивідуальності.

Одним із головних принципів організації дозвілля в закладах культури клубного типу є врахування вікових особливостей аудиторії. Диференціація за цими ознаками в різні часи була характерною при організації відпочинку. Кожна вікова категорія має власні дозвіллеві орієнтації і потреби. В межах різних вікових груп також існують різноманітні форми дозвіллевої діяльності. Вони залежать від ряду факторів: місцевих традицій; освіти, інтересів; соціального статусу тощо.

Для того, щоб вірно планувати культурно-дозвіллеву діяльність, знати психологічні особливості кожної групи, чітко визначати завдання клубного закладу в роботі з тією чи іншою віковою категорією, працівники галузі повинні визначати основні види діяльності для кожної категорії населення.

Так для шкільного віку – домінуюча ігрова діяльність; у молодіжному віці – навчання людей; середнього та старшого віку – трудова діяльність. Тому кожна вікова категорія має свої форми та методи роботи із організації дозвілля.

I. Організація дозвіллевої роботи з дітьми

Говорячи про організацію дитячого дозвілля, треба врахувати те, що діти теж поділяються на різні вікові групи: ***молодші школярі; підлітки; старшокласники.***

Важливо, щоб організація виховної діяльності та дозвілля відповідала сучасним потребам і запитам дітей.

Основними завданнями організації дозвілля є:

- забезпечення всебічного розвитку дитини;
- формування суспільно-громадського досвіду особистості;
- розвиток, стимулювання та реалізація її духовного і творчого потенціалу;

- створення системи пошуку, розвитку й підтримки юних талантів, обдарувань;
- залучення до соціокультурних цінностей;
- задоволення потреб у професійному самовизначенні;
- виховання вольових якостей, формування активної життєвої позиції, здорового способу життя засобами фізичної культури, спорту та просвітницької роботи.

Організаторам дозвілля треба чітко знати особливості цих вікових груп.

Для **молодших школярів** (6-10 років) характерне бажання вчитися, щоб більше пізнати світ. Саме в цьому віці формується наполегливість, працьовитість, відповідальність. Діти цього віку опановують моральними нормами та правилами поведінки, у них формується самостійність.

Діти пізнають світ через гру, а тому в основі форм роботи з молодшими школярами повинна бути гра як універсальний метод пізнання, навчання, організації відпочинку. Тому клубні працівники мають бути дуже уважними при організації ранків, свят, конкурсів, ігрових програм для дітей молодшого віку, тому що діти цього віку сприймають все ще через яскраві образи, реквізит, оформлення.

Рекомендуємо проводити масові заходи, які можна класифікувати за напрямками: розважально-пізнавальні програми; театралізовані ігрові програми; фестивалі ігрових програм “Гра скликає друзів”, «Грайлик»; різноманітні програми для гуртківців клубного закладу; турніри з настільних ігор, корпоративні свята для дітей.

Наприклад, деякі форми, які можна використати:

- **творчі тижні** – дитячої книги, музики, театру, кіно, образотворчого та ужиткового мистецтва;
- **дні відкритих дверей** в культурно-освітніх закладах різних типів, з якими клубні заклади співпрацюють дуже плідно, тому що всі вони роблять одну справу;
- **конкурсно-розважальні програми** – костюмовані вікторини, дні «ласунчиків», дні народження;
- **дні спілкування** з природою;
- **концерти, виставки, конкурси**; фестивалі самодіяльних дитячих творчих колективів, організація гастрольних виїздів та участь у міжміських, районних, обласних культурно-мистецьких акцій для дітей тощо.

Для **підлітків** (10-15 років) характерна потреба пізнати себе, показати себе, знайти однодумців, проходить активний процес професійної орієнтації. В цьому віці діти особливо чутливі, вони вперше закохуються, у них починається статеve формування; формуються такт, почуття як порядність, доброзичливість, милосердя, гідність, совість... Тому індивідуальні, групові бесіди найбільш ефективні у роботі з цією віковою групою.

У підлітків розвивається бажання до творчого підходу в опануванні тією чи іншою справою, вони навчаються критично оцінювати свої дії. У зв'язку з цим для них можна організувати клуби за інтересами, профорієнтаційні

об'єднання, зустрічі і консультації з працівниками медичної та правової сфери тощо.

Старшокласники (15-17 років) хочуть реалізувати навички, які одержали і вдома, і в школі, в роботі різноманітних гуртків та об'єднань. У цьому віці формуються погляди про природу суспільства, вони висловлюють свої думки з приводу економічного та політичного життя в державі, готуються вийти у «велике життя».

Для цієї вікової групи характерні такі форми організації дозвілля як диспути, ток-шоу, лекції, вечори відпочинку, диско-програми, конкурси, консультації тематичні вечори, дні інформації, дні фахівця, виставки художників, виставки рукоділля.

Для підлітків і старшокласників велике значення має інформаційно-пізнавальне направлення роботи. У клубних закладах рекомендуємо використовувати різні форми та види дозвіллевой діяльності:

- **музичні** (виступи рок-груп, музичні фестивалі, концерти);
- **театральні** (театралізовані свята й видовища, мистецькі фестивалі, карнавали);
- **просвітницькі** (лекції, диспути, тематичні вечори літературні вечори «Душі прекрасні почуття», бесіди «У світі гарних манер», зустрічі з цікавими людьми, вечори-портрети (фольклористів, поетів-піснярів, авторів-гумористів та інших);
- **хореографічні** (танцювальні шоу, вечори народного танцю, виступи самодіяльних танцювальних колективів);
- **декоративно-прикладні** (конкурси моди та краси, виставки-експозиції, фестивалі ремесел) та інші.

Також можна ознайомити школярів навчити вмінню проводити дискусію, відстоювати своє вміння. Для цього проводяться цікаві та різноманітні ігри, такі як «Ігри в конфлікти», «Шоу-клуб», ділові ігри «Адаптація», конкурсні програми, «Брейн-ринг» та інші. Постійно клубні працівники повинні бути в пошуках нових та цікавих ігор, у котрих би діти змогли себе проявити.

На шкільних канікулах дітям також надається можливість як пасивного так і активного відпочинку з участю в заходах дозвілля, які організують для них клубні працівники. Саме під час канікул культурно-дозвіллевій заклади найбільш насичені роботою – треба зробити так, щоб кожен день дітей різної вікової категорії був незабутнім і максимально насиченим приємним враженням. Канікули повинні бути заповнені різноплановими заходами повноцінного відпочинку дітей та підлітків. Форми роботи з дітьми в цей період дуже різноманітні – від творчих тижнів до щоденних конкурсно-ігрових програм та атракціонів.

Велике значення має організація дітей для допомоги літнім людям, ветеранам.

Однією із яскравих форм організації дозвілля дітей, підлітків та старшокласників є **колективні творчі справи**, наповнені працею та грою, творчістю та товариськістю, мрією і радістю життя. Такі справи збагачують колектив та особистість соціально цінним досвідом, надають можливість кожному виявити і вдосконалити кращі людські якості та здібності, потреби та

взаємини, зростати у духовно-моральному аспекті. Колективні творчі справи є інтерактивними за своєю суттю, адже всі їх учасники – активні організатори та виконавці. Їх об'єднують у такі групи:

- **трудового характеру:** десанти, рейди, сюрпризи, фабрики тощо.
- **пізнавального характеру:** вечори (ранки) веселих завдань, мандрівки, розгаданих і нерозгаданих таємниць, місто веселих майстрів, прес-конференція, розповідь-естафета, турнір-вікторина, клуб допитливих, естафета улюблених занять, турнір знавців, усний журнал;
- **художньо-естетичного характеру:** ляльковий театр, літературно-художні конкурси, конкурс інсценізованих пісень, конкурс живих картин, турнір знавців поезії, естафета улюблених занять;
- **спортивно-оздоровчі:** весела спартакіада, сюїта туристських ігор, спартакіада народних ігор, весела літня спартакіада, малі олімпійські ігри, пошукові ігри на місцевості та інші.
- **організаторські:** газета-блискавка, день народження колективу, жива газета, колективне планування, загальний збір, чергування творчих доручень тощо.

Всі запропоновані колективні чи групові справи пронизані грою та спілкуванням у колі на різні теми, а тому їх можна назвати **колективним ігровим спілкуванням**. Кожна дитина є активним учасником спілкування, вільно висловлює свої думки, ділиться набутим життєвим досвідом, знаннями, поглядами, думками. **Форми колективного ігрового спілкування:** «Чарівний стілець», «Проблема на долоні», «Презентація світу (об'єкта)», «Театр-експромт», «Конверт дружніх запитань (життєвих ситуацій)», «У чому сіль?», «Людина скрізь», «Калейдоскоп», «П'ять хвилин із мистецтвом», «У колі симпатій», «Турнір ораторів», «Інтелектуальний аукціон» та інші.

Для реалізації важливих завдань організації ефективного виховного процесу сприяє використання різних ігор, зокрема, **ігор з літерами та словами**, які мають бути максимально спрямованими на формування мовленнєвої культури дітей, збагачення їхнього словникового запасу. До ігор із літерами та словами відносять: кросворди, чайнворди, омоніми, шаради, різного роду словесні ігри, пов'язані із складанням слів.

Із розвитком інтелекту, уваги, логіки, пам'яті пов'язані **логічні ігри, головоломки, ребуси**. Вони вимагають від людини розумових дій, логічного мислення, знань, що зберігаються в пам'яті та є ефективною формою організації дозвілля та відпочинку.

Ігри часто проводять у залі для глядачів, зі сцени у школі, клубі, а влітку – на відкритому майданчику – з естради. Важливо, щоб ігри у програмі були різноманітними, відрізнялися за змістом, оформленням, характером тих дій, з якими вони зв'язані. Існують різноманітні **ігри та розваги з естради:**

- **ігри-фокуси:** «В якій руці монета?», «Пройди крізь листівку», «Дізнаюсь Ваш місяць народження та вік», «Важка монета», «На скільки частин» тощо;

- **ігри-жарти:** «Назвіть наступне», «Третя фраза», «Те ж само», «Три рази по два», «Руки доверху», «Я – знаменитий чародій», «Хто переможе?», «Неочікувані відповіді», «Нісенітниця» тощо;
- **ігри-атракціони:** «Зріж приз», «Влучання в ціль», «Обертання обручів», «Підніми м'яч», «На трьох ногах», «Яка сторінка?», «Як звуть ляльку», «Веселі рибалки», «Бокс», «Склади слово», «Склади прислів'я», «Театр-експромт», «Що до чого?», «Здуй кульку», «Відгадайте приказку»;
- **масові ігри:** музичні, віршовані, «кричалки».

Серед ігор особливе місце займають **ігри пізнавальні**. Мета пізнавальних ігор спрямована на загальний розвиток дітей, розширення їхнього кругозору, пізнання навколишнього світу. Використання пізнавальних ігор у години дозвілля сприятиме розвитку їхніх організаторських, творчих та пізнавальних здібностей. Наприклад:

- **математичні ігри:** «Не зіб'юсь!», «Сума трьох чисел», «Веселе множення», «Математичні знаки», «Скільки років любителю головоломок?», «Чи можливо», «Арифметична фізкультурна хвилинка», «Діли швидко» тощо;
- **літературні ігри:** «Пошуки синонімів», «Знавці літератури», «Відгадай автора літературного твору», «Письменник чи не письменник», «Відгадай назву твору та його автора» тощо;
- **географічні ігри:** «Географія України», «Географічні назви», «Спритні географи», «Вісім столиць», («Вісім держав»), «Географічна мозаїка», «Географічна естафета», «Продовження початку»;
- **ігри юних натуралістів:** «Звір, птиця, небилиця», «Знайди відповідь», «Нумо, відгадай!» тощо.

Пізнавальних ігор дуже багато. Серед них вирізняється **вікторина** як засіб розвитку інтересів та формування активності дітей різних вікових груп. Вікторина – пізнавальна гра, що складається із запитань та відповідей на теми з однієї чи різних галузей знань, науки, техніки, літератури й мистецтва. За змістом та тематикою вікторини дуже різноманітні: «Марафон ерудитів», «Три мудреці», «На казковому полі» або «Хід конем», «П'ять на п'ять», «Погоня в лабіринті», «Поєдинок ерудитів», «Ерудит-лото», «Хокей», «Склади слово» та інші.

Для організації цікавого змістовного дозвілля дітей успішно використовують уявну **гру-мандрівку** – це дія, романтика, творчість дітей і дорослих, спільна радість організатора дозвілля та його вихованців. Під час її проведення діти уявляють, що подорожують. Такі ігри рекомендується проводити в приміщенні. Тематика ігор-мандрівок різна: до королівства Математики, Граматики, Казки, Загадки; до країни Чистоти, Гри та Іграшки, Дорожніх Знаків, Книжкового царства – мудрої держави, Веселих ноток тощо. Тема гри-мандрівки та зміст завдань на кожній зупинці залежать від мети проведення.

Використання такої форми роботи як **«Гра-експрес»** сприятиме реалізації навчально-виховних завдань: розвитку творчих, пізнавальних, організаторських

здібностей, інтелекту та ерудиції, кмітливості та винахідливості, ініціативи та фантазії, наполегливості, швидкості реакції, виробленню конкретних умінь та навичок, вихованню товариськості, дружби, колективізму, почуття відповідальності.

Експрес – швидкий потяг, а гра-експрес – це швидке пересування команд від станції до станції, на яких, зупиняючись для відпочинку, діти вирішують цікаві за змістом завдання. Тому гру-експрес ще називають станційною формою роботи. Гра-експрес – одна з активних форм організації дозвілля дітей різного віку, тому що кожен її учасник неодмінно виявляє себе в тому чи іншому виді діяльності. Тематика гри може бути різною, тому в ній закладені значні педагогічні можливості.

Для молодших школярів можна провести «Веселий експрес», для підлітків – «Все знай і вмій». Під час гри вони побувають на таких станціях: «Барон Мюнхаузен», «Яблучко», «Ерудит», «Театр-експромт», «Жива картина», «Золотий голос», «Вернісаж», «Весела редакція», «Творча спілка Всезнайок та Всеvmійок», «Майстерня чудес» та інші.

Діти різних вікових категорій свій вільний час проводять по-різному, однак всі без винятку із задоволенням беруть участь в ігрових програмах. **Конкурсно-ігрова програма** – це комплекс конкурсів-експромтів та ігор-змагань різних видів, об'єднаних єдиною темою з метою втілення певної ідеї та реалізації конкретних виховних завдань, гармонійно й логічно взаємопов'язаних сюжетом. Ігрові програми є найпопулярнішими формами організації розвиткового дозвілля, а тому їх зміст має сприяти особистісному зростанню кожного учасника та глядача. Участь у будь-якій грі – завжди діяльність добровільна, а тому кожна дитина має можливість добровільно виявити свої знання, уміння, навички та здібності, перевірити себе у невимушеній обстановці, адже зміст, спрямування та характер ігрових програм можуть бути найрізноманітнішими: спортивними, художньо-естетичними, музичними, екологічними, пізнавальними, організаторськими, трудовими, здоров'я зміцнюючими: «Нумо, дівчата», «Нумо, хлопці», «Джентльмен-шоу», «Веселка», «Господарочка», «Попелюшка», «Він і вона», «Тато, мама, я – спортивна сім'я», «Зоряний час», «Учень року», «Розумники і розумниці», «Все знай і вмій», «Здоровенькі були!», «Ми – різні, ми – рівні!» та інші.

З метою результативної взаємодії у процесі організації дозвілля необхідно також посилити співпрацю з представниками батьківської громадськості, соціальними службами для молоді, громадськими та благодійними організаціями, правоохоронними органами, установами системи охорони здоров'я, відповідними органами місцевого самоврядування.

Реалізація зазначених заходів забезпечить змістовне дозвілля та відпочинок дітей, підлітків і старшокласників, сприятиме становленню гармонійно розвиненої творчої особистості, розширенню її світогляду в процесі улюбленої пізнавальної або творчої діяльності, популяризуватиме здоровий спосіб життя та активний відпочинок.

Зараз, з нинішньою ситуацією в країні, клубні заклади повинні як ніхто виховувати патріотизм та плекати любов до рідної України в серцях підростаючого покоління, адже вони наше майбутнє.

Патріотичне виховання – процес цілеспрямованого, систематичного, організованого та планомірного впливу на свідомість підростаючого покоління щодо формування почуття любові до Батьківщини через виховання високих громадських, моральних, психологічних, професійних і фізичних якостей, необхідних для реалізації інтелектуального та творчого потенціалу особистості в інтересах всебічного розвитку суспільства, забезпечення безумовної готовності до захисту Вітчизни.

Основними формами патріотичного виховання підростаючого покоління є:

- інформаційно-масові (інтелектуальні аукціони, ринги, вікторини, вечори, подорожі до джерел рідної культури);
- діяльнісно-практичні (свята, театр-експромт, ігри-драматизації, огляди-конкурси);
- інтерактивні (клуби за інтересами, фестивалі);
- наочні (тематичні стенди).

Наприклад, фотовиставка «Я люблю свій рідний край»; благодійний ярмарок по збору коштів для воїнів АТО, вечір-зустріч із воїнами АТО; вікторина «Я-українець»; перегляд патріотичних художніх та документальних фільмів, де відображаються події минулого та сьогодення, традиції українського народу.

При відзначенні національних свят та пам'ятних дат, зокрема Дня захисника України, Дня Гідності і Свободи, Дня Збройних Сил України, Дня Соборності України, Дня Незалежності України рекомендуємо проводити фестивалі-конкурси патріотичної пісні, прози і поезії, творів образотворчого мистецтва; вшановувати сучасних героїв-захисників України та пам'ять загиблих за свободу, єдність та незалежність українського народу.

Одне з чільних місць належить вихованню любові і дбайливого ставлення до рідної землі, – своєї “малої батьківщини”, її історії, поваги до народних традицій і звичаїв, фольклору, любові до рідної природи. Нема в людини місця дорожчого, ніж те, де вона народилась, землі, на якій зростає. Щоб по-справжньому любити рідний край, його слід добре знати, необхідно вивчати його історію, мову, культуру.

II. Організація молодіжного дозвілля

Для молоді нинішнього часу характерна широта кругозору, різносторонність знань, що є результатом підвищення інформатизації. Молодь сьогодення не завжди замислюється над «високими духовними проблемами». Її більше турбують труднощі повсякденного життя. Вона перебуває під значним впливом не кращих зразків західної масової культури, особливо це яскраво виражено на телебаченні та в пресі. Молодіжна аудиторія настільки різнопланова і її відношення до життя неординарне, що перед працівниками клубних закладів виникає питання: «Як зацікавити молодь, щоб вона відвідувала клубні заклади?».

Тому ми, клубні працівники, знаходимося у постійному пошуку. Повинні вводити нові форми й методи організації дозвілля, які надають молоді можливість розкрити таланти, духовно-емоційні розумові здібності.

Найбільш популярними у молоді сьогодні – вечори відпочинку, дискотеки, відеотеки; музичні, літературні, театральні солони; шоу-програми, інтелектуально-пізнавальні і розважальні конкурси, фестивалі, карнавали, бали, аукціони тощо.

Вечір відпочинку – це клубний тип вечорів, в основі яких лежить довільне спілкування людей, вільний вибір занять і розваг у відповідності до уподобань.

Основна мета вечора відпочинку – створення умов для найбільш ефективного, корисного і цікавого відпочинку. Саме тому програма вечора відпочинку повинна буди різноманітною і включати в себе такі елементи, як: видовище, танці, ігри, жартівливі конкурсні змагання тощо.

Характер вечора відпочинку і особливості його програм залежить від складу аудиторії, для якої він буде проводитись. Тому при підготовці вечора відпочинку з тематичною спрямованістю необхідно врахувати вікові особливості, рід занять людей, їх інтереси і запити, на відміну від загальних вечорів, це, як правило, святкові вечори з елементами відпочинку та розваг. Основою таких вечорів можуть бути бали, карнавали, маскаради.

Важливою вимогою як до загальних так і тематичних вечорів відпочинку є забезпечення активної участі самих відпочиваючих у підготовці та проведенні різних складних елементів вечора відпочинку.

Різновиди вечорів відпочинку:

Вечори дозвілля. Основний час на цих вечорах відводиться іграм, які потребують винахідливості, спритності. Проводяться, як правило, в приміщенні клубного закладу, де попередньо оформлене фойє. Закінчуються вечори такого типу ігровою або конкурсною програмою.

Вогник – це типово клубна форма організації відпочинку, яка поєднує елементи культурно-пізнавальної діяльності. Традиційними елементами вогника є: знайомство з гостями, концертні номери – присвячення, колективне виконання пісень, танцювальна програма.

«Вечорниці» – форма клубного відпочинку та культурних розваг на основі народних звичаїв і традицій. Елементами вечорниць є конкурси виробів народних майстрів, народні ігри, ворожіння, виконання народних пісень, танців; пригощання традиційними національними блюдами тощо. Ведучою вечорниць є господиня вечорниць.

Дискотека – багатоваріантна форма культурного відпочинку та розваг у спеціально обладнаному приміщенні. Основне призначення дискотеки – танцювальна програма з використанням записів сучасної музики, практикуються виступи співаків, поетів, музикантів. Має сучасну звуковідтворюючу апаратуру, теле-відеоапаратуру, систему світлових ефектів тощо. Керівником музичних програм є диск-жокей. Диско-програма складається за блочним принципом: розминка, текстовий блок, танцювальний блок тощо.

Бал – форма масового заходу та культурних розваг, яка відрізняється різноманітністю засобів емоційного впливу та великою варіантністю композиційної побудови. Йому характерна – урочистість, святковість, велика танцювальна програма, ігрова програма, оригінальність і яскравість декоративно-художнього оформлення і освітлення; різноманітність костюмів;

елементи театралізації. Сюжет обов'язково театралізований. Часто призначається розпорядник балу.

Види: молодіжний бал, новорічні бали-маскаради тощо; тематичні бали „Золота осінь“, „Зимова фантазія“, „Бал квітів“ тощо.

Закінчується бал виконанням масового танцю, врученням привізів.

Вечір танцю – різновид вечора відпочинку. В основі програми – бесіда або розповідь про хореографічне мистецтво, про історію танцю тощо. Така розповідь може супроводжуватись демонстрацією відеокліпів, виступом виконавців того чи іншого стилю танцю. В програмі може бути вивчення окремих рухів, розповідь про правила етикету виконавців; можна включити конкурс на краще виконання танцю, танцювальні вікторини, окремі концертні номери та інше.

Вечір гумору. В основі цього різновиду вечора відпочинку – жартівливі розваги, конкурси гумористів, виконання гумору, веселі пародії на сучасних артистів, жартівливі змагання.

Методика підготовки та проведення.

Вечори відпочинку використовують такі засоби виразності: видовище, танець, ігри, жартівливі змагання.

Форми вечорів відпочинку різноманітні. Вони залежать від тієї чи іншої знаменної дати чи мети, поставленої клубним працівником.

Насамперед, необхідно відзначити, що характер вечора відпочинку та його програма залежать від складу учасників. По-різному складають програми, наприклад, для певного трудового колективу, різних категорій населення, для жінок, для молоді і т.д.

У підготовці вечора відпочинку трудового колективу братимуть активну участь члени цього колективу, готуватимуть номери художньої самодіяльності.

Іншим буде вечір відпочинку для людей старшого віку. Загальний характер такого вечора буде стриманішим, ніж для молоді. Видовищна частина займатиме тут більше місця. Участь в іграх буде виявлятися переважно у проведенні малорухливих, спокійних ігор, а також різноманітних атракціонів та настільних ігор.

Вечір відпочинку в клубі належить до комплексних форм роботи, а тому й програма його повинна складатися за всіма законами клубної драматургії. Це означає, що композиція вечора відпочинку повинна бути цілісною, тобто мати зав'язку, кульмінацію, розв'язку. І звичайно, повинна бути визначена тема вечора.

Своєрідність вечора відпочинку полягає в тому, що під час його проведення повинна панувати атмосфера невимушеного спілкування, а цього можна досягти тільки при підборі різноманітних занять для учасників і вільного вибору тієї чи іншої розваги. На вечорі відпочинку з самого початку необхідно створити певний настрій вечора, його емоційну установку. Важливо почати з незвичайної і веселої зустрічі гостей, підтримуючи по можливості цю тональність цілий вечір. Бажано, щоб центром дії стала видовищна частина, незалежно від її характеру. Це можуть бути: якась дія, концерт, ігри та розваги. Саме така частина вечора здатна об'єднати всіх присутніх, викликати загальний інтерес.

На вечорах відпочинку значне місце займає танцювальна частина. Отже необхідно правильно побудувати програму з тим, щоб різні види занять відпочиваючих чергувались між собою.

Під час танців можна провести ряд ігор і змагань. В перерві провести ігри малорухливі і залучати тих, хто не танцює.

Особливу увагу варто звернути на заключну частину вечора. Протягом вечора учасники втомлюються, активність їх спадає, а тому найвеселіші ігри треба планувати на кінець програми.

Я вважаю, що однією з найефективніших форм роботи з молоддю є *любительські об'єднання, гуртки художньої самодіяльності, клуби за інтересами*. Такий вид дозвілєвої активності притаманний людям, які бажають досконалості в опануванні певного заняття, прагнуть освоїти нові технології. До таких належать клуби садівників, автолюбителів, по ремонту житла, побутового дизайну, любителів фотографії тощо. Для їхніх членів читають лекції фахівці, проводяться практичні заняття і влаштовуються виставки. В наш час, коли набули великого поширення різноманітні техніки творчості, наприклад, квілінг, скрапбукінг, декупаж та інші, на мою думку, доцільно створювати клуби за інтересами даного напрямку. Вироби ж учасників клубу можна потім реалізовувати на благодійних аукціонах.

Головним критерієм діяльності таких клубів і об'єднань є те, що вони являють собою своєрідне джерело митецького виховання. Адже кожний із членів цього об'єднання прагне передати людям свої знання й уміння. Спілкування в колі однодумців сприяє збагаченню, взаємовихованню. Інтерес до занять перетворюється на інтерес до людей. Людина прийшла до клубу, щоб навчитися чомусь, а навчившись, залишається, тому що по-справжньому здружується з людьми. Тут прив'язує особлива атмосфера рівності, доброзичливості і самодіяльності. Найбільш типове втілення цієї тенденції представлено в дитячих та підліткових об'єднаннях художньої самодіяльності, краєзнавства, фольклору, центрах естетичного виховання.

Також серед молоді користуються популярністю конкурсно-розважальні програми. Наприклад, «Лицарський турнір», де молоді люди повинні показати силу, винахідливість, розум, а також уміння співати серенади та танцювати вальс, приготувати із заданих продуктів страву, підібрати подарунок для дівчини та вибрати ідеальне місце для побачення.

Для того, щоб молодь відвідувала клубні заклади, там повинно бути все прекрасно: художньо-декоративне оформлення приміщень, змістовна робота колективів художньої самодіяльності, атмосфера взаємоповаги, дружньої підтримки.

Сприймаючи навколишнє життя з загостреною увагою, молодь не завжди може правильно проаналізувати ті події, які відбуваються та оцінювати духовні цінності, які їм пропонують.

Розвинути естетичний смак означає розвинути вміння бачити й насолоджуватися красою навколо, неповторністю творів літератури й мистецтва, прищипити любов до всього прекрасного — саме цю роль покликані виконувати працівники культури.

Молодь теж може об'єднуватись в клуби за інтересами, наприклад: «Школа бізнесу», «Подруга», «Твій стиль», «Подвиг», «Чарівниця», «Школа хорошого смаку» тощо.

III. Особливості сімейного дозвілля

Кожна цивілізована людина постійно має потребу у своїй власній історії, в слідах своєї, нехай і зовсім невидатної біографії. Це духовно збагачує кожную людину, а згодом стає частиною спадку її дітям та онукам.

Рід, родина, батьки і діти — все це тісно змотане в одвічний клубок життя. Століттями наш народ практикував і накопичував мудрі моральні критерії цієї неперервності. Вони передаються (з деякими винятками чи доповненнями) від покоління до покоління, оберігаючи слід роду з діда-прадіда.

Родина — то частинка, краплина у великому морі суспільства, одна з найдавніших і сталих соціальних спільностей. Утворившись на зорі людства, вона пройшла через багатовікову історію і має велике майбутнє. Історія розвитку родини тісно пов'язана з історією розвитку суспільства, народу, країни.

Сім'я як основний елемент суспільства була і залишається берегиною людських цінностей, культури та історичної спадкоємності поколінь, чинником стабільності і розвитку. Завдяки сім'ї міцніє і розвивається держава, зростає добробут народу.

З сім'ї починається життя людини, тут відбувається формування її як громадянина. Вона – джерело любові, поваги, солідарності та прихильності, то, на чому будується будь-яке цивілізоване суспільство, без чого не може існувати людина. Благополуччя родини - ось мірило розвитку і прогресу країни.

Подані нижче методичні матеріали мають допомогти клубним працівникам для створення належних умов для спільного проведення культурно-масових заходів, сімейного і родинного відпочинку та дозвілля.

Дати людині певні знання з питань подружнього життя, виховання дітей, допомогти нудні вечори перетворити в цікаві свята зустрічей і змістовного відпочинку, знайти раціональні засоби і форми проведення дозвілля — актуальне питання, яке нині потребує вирішення від культурно-дозвіллевих закладів.

Що потрібно знати, які напрямки визначити?

- виробити систему у роботі закладів культур з родиною;
- визначити послідовність у викладенні матеріалу та організації сімейного дозвілля;
- продумати комплексність форм і засобів роботи з родиною, орієнтуючись на інтереси, уподобання всіх членів родини;
- дати можливість членам родини самим вибирати сферу художньо-дозвіллевої діяльності, тактовно спрямовуючи їх роботу;
- широко використовувати народні традиції, звичаї та обряди у вихованні, спілкуванні, відпочинку родини;
- враховувати специфіку сьогодення, коли батьки через матеріальні нестатки змушені виїздити на заробітки в інші краї, та вони, зазвичай,

стараються великі релігійні свята, наприклад, Різдво та Паска провести разом з родиною;

- організувати під час великих релігійних свят родинні вечори в клубі, фестивалі сімейно-побутової обрядовості тощо;
- сприяти формуванню високих моральних якостей громадянина України, запобігаючи виникненню негативних проявів у поведінці, діях громадян.

Заклади культури ведуть пошук найбільш цікавих форм і методів клубної діяльності у сфері сімейного дозвілля.

То ж рекомендуємо клубним працівникам використати нижче запропоновані форми масової просвітницько-виховної та культурно-масової роботи:

Клубні дні, дні сімейного відпочинку:

- лекції-консультації, бесіди;
- вечори-зустрічі, літературні вечори, тематичні вечори, свята, вікторини;
- конкурсні вечори;
- конкурсно-розважальні програми;
- сімейні “посиденьки”;
- виставки декоративно-прикладного мистецтва;
- концерти, спектаклі тощо.

Клубні вечори:

- “Роде наш красний”;
- “Дерево мого роду”;
- “Це корисно знати”.
- “Пізнай самого себе”;
- “Ми бажаємо щастя Вам”;
- “Візити милосердя”;
- “Мамина пісня, бабусина казка”;
- “Коріння мого роду”;
- “Добра родина — славна Україна”;
- “Пам’ять родоводу”;
- “Щастя сім’ї єдиної”;
- “Мистецтво в родині”;
- “Слово про матір”;
- “Від того, що на світі жінка є”;
- “Даруйте жінкам квіти” (готують чоловіки).
- “Ода професії чоловіка і батька”;
- “Любов тріумфує над часом” тощо.

Конкурсно-розважальні програми:

- “Ми з татом друзі” – конкурси батьків і дітей з питань музики, літератури (казок, поезій), спорту, домашніх справ тощо;
- “Нумо, чоловіче” – конкурси серед батьків із різних видів життєдіяльності;
- “Сімейні старты” – конкурси за фізкультурно-оздоровчою програмою;

- “Чия невістка краща” — конкурси з кмітливості, моди, танцю, господарювання тощо;
- “Бабусині секрети” – конкурси, ігри, поради;
- “Разом дружна сім’я” – конкурси за участю всіх членів родини різного віку;
- “Веселі свекрухи, слухняні невістки” чи “Приязні тещі та веселі зяті” — конкурси гумору, в яких беруть участь сімейні команди з елементами гумору.

Пропонуємо використати інші назви конкурсно-розважальних програм: “Таланти серед нас”, “Я і бабуся моя”, “Тато, мама і я — спортивна сім’я”, “Під знаком Зодіака”, “Сімейна мозаїка”, “Граємо, співаємо, танцюємо” і таке інше.

Сімейні свята, зустрічі, бали, театральні вистави

Всі винесені в назву підгрупи форми роботи допомагають глибше пізнати закони подружнього життя:

- “Свято української родини”;
- “Бабуся і дідусь — завжди поруч”;
- “Чекаємо гостей”;
- “Свята на подвір’ях”;
- “На вечірній вогник в клубі”;
- “Спадкоємці роду _____”;
- “Родинна гордість _____”;
- “Берегині сімейного вогнища”;
- “З милим і в курені рай”;
- “На весільний ювілей”;
- “Бали молодих сімей, багатодітних родин, інтернаціональних сімей”;

Сімейні клуби та любительські об’єднання

Сімейні клубні об’єднання – це форма спілкування дозвілля не тільки подружніх пар, але й членів їх сімей. Тут кожен знаходить заняття за своїм смаком, інтелектом, в невимушеній атмосфері розкриває свої здібності. Пропонуємо тематично погруповані теми занять.

Родинне дозвілля:

- “До клубу всією сім’єю” — сімейний “Голубий вогник”.
- “Дозвілля у родині. Психологічні основи виховання дозвілля”;
- “Ваш родинний альбом: структура альбому родовідності”;
- “Пізнай себе. Шляхи виявлення характеру, здібностей членів родини”;
- “Домашні колекції. Збирання та роботи по колекціонуванню”;
- “Нетрадиційні постійні ігри у родинному колі та дозвіллі”;
- “У колі друзів. Зустрічі гостей, дружні бесіди, родинні вечори”;
- “Умілі руки. Моделювання в домашніх умовах, винаходи народних умільців”;
- “Вироби для домашнього затишку. Їх національні колорити”;
- “Сімейний відпочинок на природі. Його особливості та форми”;

Можна рекомендувати й інші назви сімейних, родинних клубів та любительських об’єднань: “Біля сімейного вогнища”, “Любов і злагода”,

“Абетка для двох”, “Берегиня”, “Сім’я”, “Пізнаємо себе, мене, нас”; клуби “Хороших манер”, “Зустріч”, “Вихідного дня” тощо.

Важливо, щоб робота в них носила творчий, цікавий характер і відповідала запитам членів родини.

Кожна родина може займатися якимось видом ужиткового мистецтва:

- різьбленням;
- лозоплетінням;
- бісероплетінням;
- ткацтвом;
- гончарством;
- образотворчим мистецтвом;
- виготовленням штучних квітів і композицій з них;
- вишиванням;
- малюванням;
- технічним конструюванням тощо.

Виставка робіт, ярмарок чи аукціони домашніх виробів однієї або декількох форм образотворчого, декоративно-ужиткового мистецтва, виробів з природних матеріалів, фірмових родинних страв, сімейних реліквій, національних костюмів тощо. Назвати їх можна: “Завітайте до родинної крамниці”, “Гордість нашого роду” тощо.

Фотовиставки, фотокомпозиції та сімейне кіно займають важливе місце в житті родини. Завдяки їм родини стають духовно ближчими, передаючи досвід від покоління до покоління, краще пізнаючи один одного. Пропонуємо їх назви:

- “В об’єктиві моя родина”;
- “Наші діти день за днем”;
- “Друзі нашої родини”;
- “На дозвіллі”;
- “А все це – просто кохання”;
- “На родинних ювілеях”;
- “Сімейний екран”;
- “Переглянемо разом”;
- “На сімейне кіно до клубу”.

Тематичні консультації і майстерні родинних умільців та господинь чи добрих газдів сприяють передачі спадкоємності сімейного доробку батьків дітям:

- “Майстер”;
- “Творимо прекрасне власними руками”.
- “Світлиця бабусі _____”;
- “А я роблю так...”;
- “У майстерні народного умільця”;
- “Азбука сімейної кухні”;
- “Поради господиням та господарям” тощо.

Вікторини

Вікторини мають як пізнавальний, так і дозвіллевий характер, формують естетичні смаки. Пропонуємо деякі з них:

- “Що ми розуміємо під словом шлюб?”
- “Ваші родинні свята”.
- “Що таке пам’ять роду?”
- “Найбільш сталі традиції вашої родини”.

Вікторина “Ваші родичі”

Після весілля рідні більшає, адже об’єднуються два роди, щоб створити новий. А чи знаєте, як його величати?

- Кого ми називаємо дівером? (Брата чоловіка)
- Як ми називаємо брата жінки? (Шуряк, шовгур)
- Хто така зовиця у родині? (Сестра чоловіка)
- Кого ми називаємо зятем? (Чоловіка сестри, дочки, зовиці)
- Ким доводиться сестра жінки родині чоловіка? (Своячкою)
- Як називаємо чоловіка своячки? (Свояк)
- Як називають жінку сина, брата? (Невістка)
- Ким будуть батько та мати чоловіка по відношенню до невістки? (Свекр та свекруха)
- Кого ми називаємо тестем та тещею? (Батьків жінки)
- Хто такі небіж та небога? (Син брата, сестри та дочки брата, сестри, тобто, племінник та племінниця)

Весільні ювілеї

Весілля — це важливий етап сімейного життя. Не забувайте відмічати ювілеї подружнього життя.

- 1 річниця — ситцеве чи бавовняне весілля (дарують білизну);*
- 2 річниця — шкіряне (дарують взуття, сумки, рукавички);*
- 3 річниця — паперове (дарують вироби з паперу, картону);*
- 4 річниця — цвітний ювілей (дарують все квітчасте);*
- 5 річниця — дерев’яне весілля;*
- 6 річниця — цукрове весілля (дарують багато цукерок);*
- 7 річниця — мідне весілля;*
- 8 річниця — бляшане або бронзове весілля;*
- 9 річниця — квітково-рожеве весілля;*
- 10 річниця — олов’яне весілля;*
- 11 річниця — сталеве (дарують самовари, столові набори);*
- 12 річниця — полотняна (в подарунок приносять полотняні простирадла, рушники);*
- 13 річниця — мереживне (дарують мереживні речі);*
- 14 річниця — весілля слонової кістки;*
- 15 річниця — кришталеве, або буриштинове весілля);*
- 20 річниця — порцелянове (або сонячне весілля);*
- 25 річниця — срібне весілля;*
- 30 річниця — перлинне;*
- 35 річниця — коралове;*
- 40 річниця — рубінове;*

*45 річниця — сапфірове;
50 річниця — золоте;
60 річниця — діамантове;
65 річниця — залізне;
75 річниця — коронне весілля.*

ДВІ ПОЛОВИНКИ (сценарій сімейного вечора відпочинку)

Ведуча: Доброго дня, шановні друзі!

Ведучий: Доброго дня, хлопці і дівчата!

Ведуча: Ми вітаємо всіх тих, хто завітав на наш сімейний вечір відпочинку “Дві половинки”.

Ведучий: Сьогодні ми зібралися з вами всі разом, всією сім’єю, щоб відпочити, повеселитись.

Ведуча: Часто в повсякденному житті ми чуємо такі чудові слова — “моя половинка”.

Ведучий: І це прекрасно! Адже в тій сім’ї, де все ділиться на “два”, легше переносити будь-які труднощі.

Ведуча: Тому недаремно існує таке прислів’я: “Горе на двох — півгоря, а радість на двох множитья вдвічі”.

Ведучий: Слова “моя половина” сягає глибокими коріннями в сиву давнину. Існує така легенда: “Колись давно, ще за царя Панька, коли ще була земля тоненька, жили великі люди. Називались вони “андрогени” — в перекладі означає одне ціле. Вони поєднували чоловіка і жінку. Люди ці були дуже сильні і навіть дозволяли собі сперечатись з Богами.

Ведуча: Верховний Бог Олімпа Зевс розгнівався і задумав покарати андрогенів. Він розсік їх надвоє, таким чином і вийшли дві людини: чоловік і жінка. З тих часів кожен і шукає свою половину, щоб з’єднатися в одне ціле.”

Ведучий: Та людина, яка знаходить свою половину, дуже щаслива.

Ведуча: З’єднані разом у сім’ї обидві половини мають силу великої цільної величини.

Ведучий: Звідси і виходить, що шукати свою “половинку” у такому вихорі красивих, ніжних, чуйних душ — нелегка справа.

Ведуча: Втрачаючи близьку людину, ми ніби втрачаємо самого себе наполовину.

Ведуча: А вірний вибір “половинок” утворює міцну і щасливу сім’ю.

Ведучий: І сьогодні на нашому вечорі всі “половинки” і ваші “частинки” відпочиваємо. То ж відкинемо сум, нехай у нашому залі панує атмосфера радості, веселості, гумору та сміху.

Ведуча: І ми сподіваємось, що сміху вистачить на всіх, а до того ще й додамо призив за активну участь у грі, танцях, конкурсах, піснях.

Ведучий: То ж розпочинаємо першу нашу гру “**Ніжні слова**”. Це нам допоможе збагнути, як часто ми їх говоримо нашим “половинкам”.

Ведуча: На сцену запрошуються чоловіки, які повинні назвати /написати/ найбільше ніжних слів, що будуть звучати в українській народній пісні.

Ведучий: А суддями у цьому конкурсі будуть наші діти. То ж запрошуємо суддів зайняти їх місця.

(Діти займають місця за одним столом, чоловіки — за іншим. Звучить пісня “Ніч яка місячна”. Виконують номер учасники художньої самодіяльності.)

Ведуча: А тепер ми підготували загадки для наших суддів-дітей:

1. “Всіх годує, а сама не їсть”. — (Ложка)
2. “Хто носить капелюх на нозі? — (Гриб)
3. “Журавлик такий, кораблик тонкий черпає водичку, всім дає напитися”. — (Криниця з журавлем)
4. Все попробує на зуб: і сосну, і граб, і дуб”. — (Пилка)

Ведучий: За такі прекрасні відгадки — подяка і наші призи.

(Переможцям ведучі вручають призи і оголошують номер художньої самодіяльності.)

Ведуча: А зараз ми запрошуємо на сцену наших “Веселих музик”.

(“Веселі музики” проводять гру “Сімейний калейдоскоп”. Сім’я, яка відгадає найбільше із запропонованих мелодій виходить переможцем. “Веселі музики” сім’ї-переможцю дарують пісню.)

Ведучий: Шановні друзі! Ми говорили ніжні слова, відгадували загадки, називали пісні, лише не співали.

Ведуча: Тому настав час визначити найспівучішу сім’ю.

Гра називається “Заспівай пісню до кінця”. На сцену запрошуємо музиканта.

Умови гри: на музичному інструменті награвється частина мелодії, сім’я, яка першою відгадає цю мелодію, виконує один куплет цієї пісні.

(Переможцям цієї гри учасники вокально-інструментального ансамблю дарують музичне вітання.)

Ведучий: Сім’ї, які живуть разом не один рік, надзвичайно добре знають своїх “половинок”. Тому ми хочемо перевірити це на практиці. Конкурс називається “**Чи знаєте Ви?**”

(Ведучі задають різні питання дружинам про чоловіків, а чоловікам про їх дружин. Наприклад, “Чи знаєте Ви руку своєї дружини?” тощо.)

Ведуча: Переможцям конкурсу учасники художньої самодіяльності дарують музичне вітання.

Ведучий: Для самих кмітливих пропонуємо гру “**Риба, птах, звір**”.

(умова гри: ведучий пропонує назви риб, птахів, звірів у будь-якому порядку, сім’ї повинні швидко дати відповідь, до якого типу це слово відноситься.)

Ведуча: Шановні наші “половинки”. Ви змагалися за свою сім’ю поодиночі, а зараз ми пропонуємо зробити це вам разом.

(Ведучі пропонують сім’ям конкурси: “Вдвох на трьох ногах”, “Кмітливий стрілець”, “Перетягування канату”. Переможцям вручаються призи.)

Ведучий: Наш вечір підходить до кінця, але він буде не зовсім повноцінним, якщо ми, за нашим українським звичаєм, не почастиємо присутніх у залі нашими традиційними місцевими випічками, які приготували наші учасники.

(Всіх присутніх у залі пригощають учасники свята, звучить фонограма української народної пісні або виступає музичний колектив. Підводяться підсумки за результатами всіх конкурсів, визначається сім'я-переможець.)

Ведуча: Дякуємо всім глядачам за активну підтримку із залу, бажаємо всім хорошого настрою, міцного здоров'я, творчої наснаги, великого сімейного щастя!

Ведучі: До нових зустрічей! Всього вам найкращого!

IV. Організація відпочинку людей похилого віку

Люди **похилого віку** з точки зору свого віку не можуть вести активний спосіб життя, займатися професійною діяльністю. З виходом на пенсію ці люди, відірвавшись від роботи та звичайного кола спілкування, ризикують стати ізольованими від зовнішнього світу. Для того, щоб люди похилого віку почували себе повноцінними членами суспільства, існує окремий напрямок культурно-дозвілєвої діяльності – **робота з людьми похилого віку**.

З цією метою для них організуються різноманітні благодійні та просвітницькі акції тощо. Державні культурно-освітні заклади запрошують людей похилого віку на прем'єри спектаклів, концертних програм, виставок тощо.

Важливу роль в організації дозвілля людей цієї категорії відіграють заклади культури клубного типу. Ця категорія людей – ціла армія добровільних помічників, адже в цьому віці людині просто необхідно бути комусь потрібним, необхідно передати свій досвід комусь, когось навчати. Керівникам клубних закладів треба тактовно використовувати цю вікову особливість і успіх культурно-масових заходів буде забезпечений.

Форми роботи з людьми похилого віку:

Одна з найбільш популярних форм роботи – вечори відпочинку ветеранів праці, війни, трудового фронту. З такою метою може бути організований «Клуб ветеранів», в якому можуть бути здійснені різні напрямки і форми організації дозвілля.

У цьому клубі або в подібних клубах можуть бути організовані хоріві колективи, ансамблі, тріо, дуети, можуть бути організовані самодіяльні оркестри, ансамблі народних інструментів, скрипкові ансамблі, троїсті музики, фолькгрупи.

Не зважаючи на вік, вони люблять танцювати і для них просто необхідно організувати «ретро-дискотеки», а ще літературно-музичні вечори, зустрічі з професійними і самодіяльними майстрами сцени тощо.

У святкові дні людям похилого віку особливо хочеться виходити на вулиці, майдани і саме для них можуть грати духові та естрадні оркестри,

звучати пісенні та музичні поздоровлення, а вулиці і майдани можуть перетворюватися на танцювальні та концертні майданчики.

Саме в такі дні можна організовувати «Ярмарок талантів», де поруч із молодими виконавцями, почесне місце можуть зайняти і ветерани, які зможуть виставити на огляд роботи, створені їхніми «золотими» руками (різьблення, чеканка, плетіння з лози, вишивання, флористика різних напрямків та інше).

V. Організація відпочинку людей із обмеженими фізичними та психологічними можливостями

Люди із обмеженими фізичними та психологічними можливостями – це люди, які особливо потребують увагу з боку суспільства.

Для допомоги інвалідам у соціальній адаптації створені міські, районні, крайові товариства інвалідів. Їхнє завдання – допомогти людям з обмеженими фізичними та психологічними можливостями в пошуках місць роботи, розвитку народних промислів силами об'єднань інвалідів, організації дозвілля.

Відомі працюючі творчі та професійні об'єднання людей з обмеженою трудовою діяльністю – хореографічні ансамблі, естрадні та хорові студії.

Завдання культурно-дозвілєвих установ є надання методичної і організаційної допомоги товариствам та об'єднанням інвалідів в організації дозвілля. При цьому, слід враховувати, наприклад, обмеженість рухової діяльності, активності цієї категорії населення. Тому з форм роботи виключаються фізкультурно-ігрові програми, естафети, походи, туризм, конкурси, пов'язані з рухом.

Головне при організації дозвілля людей цієї категорії – організувати спілкування, розвивати світогляд, допомагати одержувати допоміжні знання.

Основні форми роботи з людьми із обмеженими фізичними та психологічною можливостями:

- ***вечори спілкування*** – свята, дитячі ранки, вечори відпочинку за типом: «Брейн-ринг», «Поле чудес», «Вгадай мелодію», «Щасливий випадок» та інші;

- ***концертні благодійні акції та спектаклі*** – навіть на платні заходи клубні працівники повинні залишати білети безплатні для таких людей;

- ***вечори знайомств*** для дітей і для дорослих, метою яких є допомогти цим людям знайти нових друзів.

Дуже часто такі вечори проводяться із здоровими дітьми, дорослими. Інваліди, приймаючи участь у продуманих інтелектуальних, пізнавальних конкурсах вчать себе нормально розвиненими.

На таких вечорах дорослі можуть знаходити собі пару для створення сім'ї;

- ***цикл бесід та зустрічі зі спеціалістами*** – лікарями, представниками різних професій, державних та суспільних організацій;

- ***ярмарки-розпродажі*** виробів народних промислів та ужиткового мистецтва.

Рекомендована література:

1. Виховання життєвих перспектив старшокласників засобами соціокультурної діяльності у вільний від навчання час: Метод. посібник для вихователів, соціальних працівників та вчителів старших класів, студентів педагогічних навчальних закладів / Укл. О.Л.Чуланова. – Кіровоград, 2000.
2. Ганнусенко Н.І., Лепін О.В. Шкільні музеї: Посібник для вчителя. – К., 1991.
3. Гармаш І.І. У годину дозвілля. – К., 1992.
4. Донченко Н.П. Мистецтво гри:/Теорія і практика ігрової діяльності в умовах дозвілля: Навч. посібник.-К.: ДАКККіМ, 1999.-176с.
5. Загадарчук Г. Соціально-педагогічні проблеми удосконалення культурно-дозвілєвої діяльності в закладах культури України // Укр. культура. – 1998. – № 6.
6. Петрова І. Соціальні функції клубів та їх трансформація на сучасному етапі // Рід. шк. – 2003. – №7.
7. Третяк Т.М. Робота у гуртках – джерело дитячої творчості // Обдарована дитина. – 1999. – №5.
8. Анікіна, Н. Літня школа: нова організаційна модель освіти старшокласників / Н. Анікіна, О.Тимошук, О.Чорна. – К : Редакція загальнопедагогічних газет. – 2005. – 112 с.
9. Беженар, О. Організація роботи пришкільного табору відпочинку О.Беженар, Н. Бабіна // Сучасна школа України. – 2011. – №4. – С. 46-80.
10. Бобринська, І. Змістовне дозвілля учнів під час літніх канікул // І. Бобринська // Директор школи / Шкільний світ. – 2012. – №9. – С. 51-55.
11. Горизонти літа: методичний збірник для організаторів літнього відпочинку дітей / уклад. О. Виштак // Шкільний світ. – 2008. №15. – С. 1-62.
12. Жданович, Ю. Вчимося і граємося : методичні рекомендації для організаторів дозвілля дітей / Ю. Жданович. – К. : Шкільний світ. – 2008. – 128 с.
13. Сорока Г.І. Організація виховної роботи : планування, аналіз, методичне забезпечення. – Х.: Вид. група «Основа». – 2005. – 128 с.
14. Яременко, Н.В. Дозвілєзнавство: навчальний посібник. – Фастів: Поліфаст. – 2007. – 480 с.

Матеріал підготувала Людмила Веклюк –
завідувач відділу інновацій та
соціально-культурних програм,
технологій, культурно-дозвілєвої діяльності